

Jaarbericht 2025

Landschapsbeheer Drenthe

Zorg voor ons landschap

Landschapsbeheer Drenthe

“ Hier ligt ‘ie dan: het jaarverslag van 2025. Een jaar waarin, na een periode van wisselingen bij projectleiders, bestuur en directie, een nieuwe fase van start ging: een van stabiliteit en continuïteit. Een prettige basis van waaruit Landschapsbeheer Drenthe actief kan bijdragen aan het behoud en de ontwikkeling van het agrarische cultuurlandschap in de provincie.

Samen met onze bevlogen vrijwilligers en professionals gaven we in het afgelopen jaar succesvol uitvoering aan diverse projecten zoals *Drentse zandpaden* en *Boerenlandvlinders op de kaart* en de *Knoflookpad*. Hiervoor zijn wij onder meer gestart met het ontwikkelen van knoflookpadvriendelijke beheerpakketten. Ook zijn we gestart met het vormgeven van een toekomstbestendige Bomenwacht en stelden we een bomenbeheerplan op voor de Nieuwe Rentmeester in Veenhuizen. Deze projecten hebben zichtbaar impact op het Drentse landschap, de biodiversiteit en de natuurbeleving. Projecten waarmee we verbinding maken tussen ecologie, cultuurhistorie en inwoners. Daar ben ik trots op, maar ook op wat wij als stichting in het afgelopen jaar hebben bereikt op het gebied van participatie. Zo is het aantal vrijwilligers, groepen en bewonersinitiatieven binnen Streekbeheer gestabiliseerd en is de betrokkenheid en

de relatie met bewoners en grondeigenaren versterkt. We zien landschapsbeheer als een gezamenlijke opgave. Dat doet mij goed.

Maar dit alles kunnen we niet bolwerken zonder de steun van een goed netwerk. Om de rol als uitvoeringspartner én verbinder in het veld goed te kunnen vervullen, is samenwerking van belang. In de komende jaren willen we onze relatie met de agrarische sector, terreinbeheerders, gemeenten, provincie en waterbedrijven verder versterken. Onze focus ligt daarbij op uitvoering, resultaat en kwaliteit. In een dynamische omgeving waarin wij te maken hebben met veranderend natuurbeleid, klimaatopgaven, transitie van het landelijk gebied en wisselingen op bestuurlijk niveau, is en blijft Landschapsbeheer Drenthe een betrouwbare partner.

Vooruitkijkend op het komende jaar blijven we investeren in kennis, mensen en samenwerking. Met prachtige resultaten in het verschiet. Ik ben ontzettend dankbaar voor de inzet van onze vrijwilligers, medewerkers en partners om het agrarische cultuurlandschap in Drenthe te behouden en te ontwikkelen. ”

Jelle Zoetendal

Directeur-bestuurder Landschapsbeheer Drenthe

ORGANISATIE

In 2025 verwelkomden we Jelle Zoetendal als nieuwe directeur-bestuurder van Landschapsbeheer Drenthe. Na jarenlang actief te zijn geweest als wethouder maakte hij in oktober de overstap naar natuur en landschap. Met zijn bestuurlijke ervaring, kennis van landschapsbeheer en passie voor maatschappelijke vraagstukken is hij een aanwinst voor de stichting. Jelle nam het directeursstokje over van Niek vom Bruch, die daarvoor aan het roer van de stichting stond.

In datzelfde jaar namen we afscheid van collega Anja Verbers. Na tien jaar zich te hebben ingezet voor de organisatie was het voor Anja tijd voor een andere levensfase: het pensioen. Dankzij haar inzet hebben wij, en velen met ons, een beter begrip gekregen van de natuurlijke geschiedenis van onze provincie. Zo zette ze het pingoprogramma op en deed ze met meer dan 1.000 mensen onderzoek naar pingoruïnes en uitblazingskommen. En waar kun je het beste afscheid nemen van een autoriteit op het gebied van aardkundige waarden? In het museumcafé van het Drents Museum, Pingo. Op haar afscheid werd Anja toegesproken met mooie woorden door bekenden uit het werkveld en professionals met wie ze samenwerkte. Ze kreeg een bijzonder aandenken: ter ere van haar pensioen is een van de pingo's in Drenthe omgedoopt tot Verbersveentje. Het veentje bleek na onderzoek een pingoruïne te zijn.

“Werken bij Landschapsbeheer Drenthe leek soms geen werken, want alles was leuk, interessant, inspirerend en toch serieus. Ook was het fijn om met andere organisaties samen te werken, waaronder de provincie. Ik heb hier met veel plezier gewerkt, met als hoogtepunten het veldwerk én het uitwerken van de gevonden gegevens. Ook de kennis weer kunnen delen in de cursussen die we organiseerden was fijn. Bovendien had ik super collega's. Dank voor de fijne tijd!”

Anja Verbers

Specialist aardkundige waarden en cultuurhistorie

STREEKBEHEER

Onder de vlag van Streekbeheer zetten bewoners, organisaties en overheden zich samen in voor een landschap dat leeft en verbindt. Dit gebeurde niet alleen het afgelopen jaar, maar dit doen wij al sinds 2013. Wat het Streekbeheer zo bijzonder maakt, is de belangeloze, structurele inzet. Vrijwilligers die vanuit een innerlijke motivatie veel tijd en energie steken in de groene (leef)omgeving.

In het afgelopen jaar werkten wij met 516 groepen en 6.402 vrijwilligers aan natuur en landschap. De vrijwilligers maakten maar liefst 176.802 uur in het veld. Dit komt neer op zo'n 126,25 fte en vertegenwoordigt een maatschappelijke waarde van € 3.889.644. Cijfers waar we trots op zijn! Streekbeheer staat nooit stil. Daarom toetsen wij doorlopend of onze ondersteuning aansluit bij de behoeften van de vrijwilligers en zijn wij gestart met het opstellen van een meerjarenvisie.

Vrijwilligers in de leer

Deelnemers bekijken oude landschapselementen in Diever

Terugkomdagen wilde bomen en struiken

Voor de deelnemers van de leergang *Autochtone (wilde) bomen en struiken* organiseerden wij 2 terugkomdagen, 1 in Diever en 1 in Zweeloo. Tijdens de leergang in 2024 of 2025 leerden zij meer over de uiterlijke kenmerken van wilde soorten en het herkennen van oude groeiplaatsen en beheervormen. Inmiddels passen zij de opgedane kennis toe in het veld en monitoren en registreren oud-deelnemers zelfstandig op provinciaal niveau. Dit houdt in dat zij in kaart brengen waar exemplaren staan. Ook controleren zij of eerder waargenomen wilde bomen en struiken nog op de aangegeven plaats staan of dat deze in de loop der tijd zijn verdwenen.

Tijdens de terugkomdagen wisselden oud-deelnemers ervaringen en kennis met elkaar uit. Excursies in het veld maakten ook deel uit van het dagprogramma. Tijdens de eerste terugkomdag in en rond Zweeloo bezochten we met een groep van 11 aanwezigen een aantal prachtige, oude houtsingels. Daar stonden indrukwekkende hondsrozen tot wel 20 meter hoog en sporkehout met een dikte van wel 25 centimeter. Onderweg kwamen zij nog meer wilde soorten tegen die zeker het bekijken waard waren. In Diever vond de tweede terugkomdag plaats. Met 12 belangstellenden stapten we op de fiets en maakten we een tocht langs oude landschapselementen. We spraken over de lichtbehoefte van verschillende soorten en het beheer. Het waren geslaagde dagen.

Tussen de fruitbomen komen praktijk en kennis samen tijdens de inspiratiemiddag

Inspiratiedagen

Voor het tweede jaar op rij organiseerden wij een inspiratiemiddag voor (hoogstam)fruitboombrigades en vrijwillige snoeiers. Dit vond plaats bij de Fruithof in Frederiksoord. Het was een geslaagde dag waar 56 vrijwilligers op af kwamen. Voor Jelle Zoetendal, de nieuwe directeur-bestuurder van Landschapsbeheer Drenthe, betekende dit het eerste officiële optreden. Een mooie start om direct kennis te maken met de praktijk en de betrokken vrijwilligers in het veld. Tijdens de bijeenkomst volgden de aanwezigen een aantal leerzame workshops over onder meer leifruit, waterhuishouding, ziektes en plagen. Tegelijkertijd was er volop ruimte om ervaringen uit te wisselen.

Naast fruitboombrigades zijn ook de landschapsbrigades goed vertegenwoordigd in ons Streekbeheernetwerk. Deze vrijwilligersgroepen zijn vooral actief in het buitengebied en dragen zorg voor het beheer van onder meer houtwallen en -singels. Voor hen organiseerden wij ook voor de tweede keer een thematische dag. Met 31 aanwezigen bekeken we verschillende landschapselementen in de omgeving van Uffelte. Ze kregen uitleg over het gewenste beheer waarbij rekening wordt gehouden met het behoud van diversiteit, soorten en leeftijd. Na de rondgang in het veld gaf de Bosgroep Noord-Oost Nederland een presentatie over productiebosbouw. Als afsluiter kon het gezelschap meedoen aan een leuke pubquiz.

Jelle Zoetendal beleeft zijn debuut

In gesprek over beheer van landschapselementen

25 jaar Fruitboombrigade Zuidwolde

De Fruitboombrigade in Zuidwolde, een van de groepen die we ondersteunen vanuit ons Streekbeheer, vierde afgelopen jaar het 25-jarig jubileum. Wat ooit begon met een snoeisessie aan de Meppelerweg is in 25 jaar uitgegroeid tot een van de oudste fruitboombrigades in Drenthe. Vandaag de dag telt de brigade 22 leden, verdeeld over 5 verschillende snoeigroepen. Samen

onderhouden zij zo'n 500 bomen in de vroegere gemeente Zuidwolde. Daarmee leveren zij een belangrijke bijdrage aan het Drentse (cultuur) landschap en biodiversiteit. 3 leden die er vanaf het begin bij waren, ontvingen een speldje en werden als ereleden gehuldigd. Daarnaast maken ook veel andere leden ruim 20 jaar deel uit van de brigade. Binnen de groep gaat het, naast het snoeien, vooral om samen een klus te klaren.

Vrijwilligers klaren samen de (snoei)klus

Scholieren in actie voor natuur en landschap

Uitbreiding assortiment werkschuur

In 2025 besteedden wij extra aandacht aan de ondersteuning van jeugd in de natuur. Ons assortiment in de werkschuur werd uitgebreid met speciaal kindergereedschap, zodat scholen, scoutinggroepen en andere jeugdverenigingen veilig en met passend materiaal in het veld aan de slag kunnen. Tegelijkertijd breidden wij ook onze monitoringsapparatuur uit met nachtvlindersets en batdetectors voor de onderzoeksgroepen.

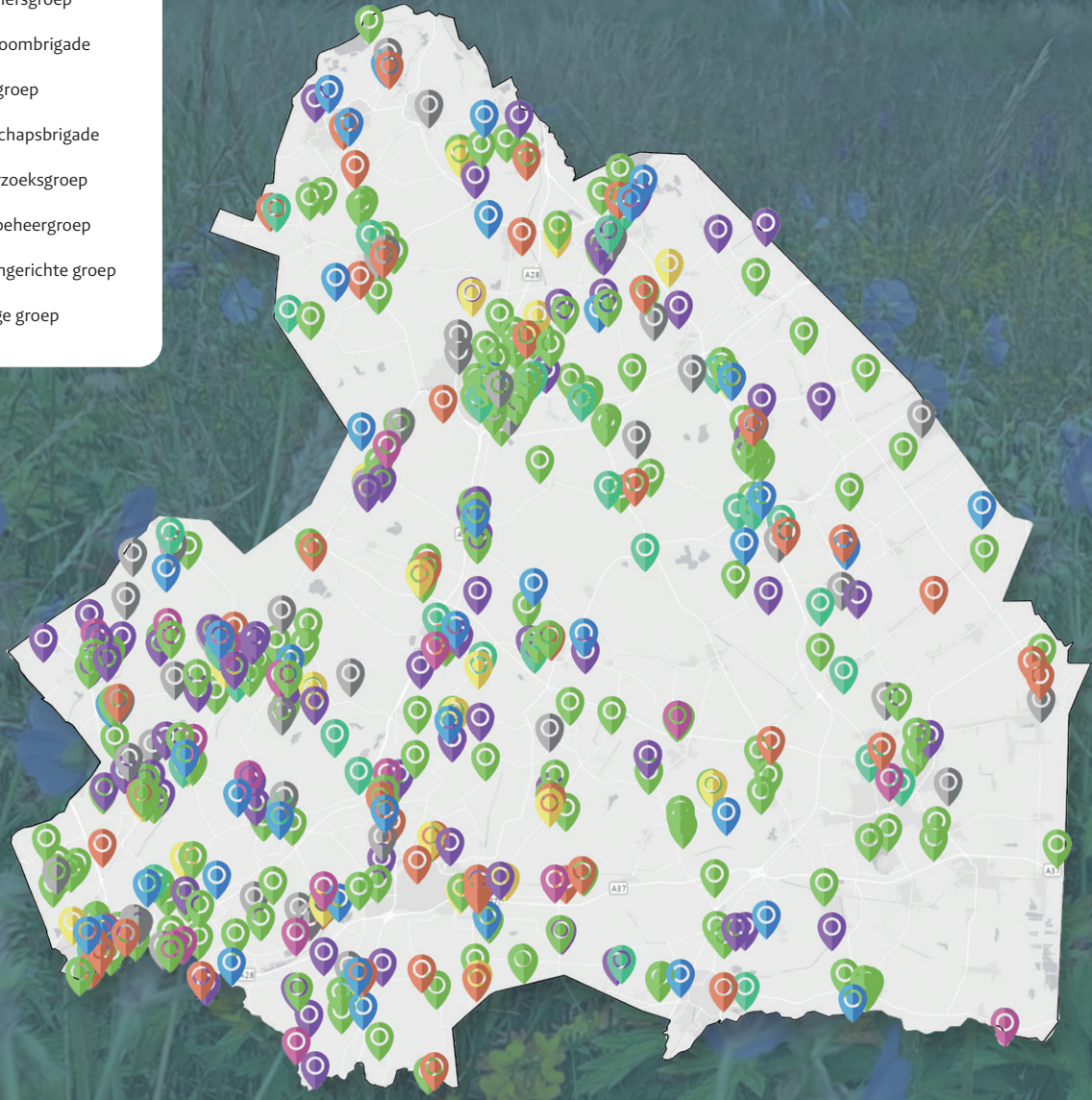
Natuurprijs voor het Jeneverbesgilde

Voor het Jeneverbesgilde Drenthe, een groep die wij ondersteunen met advies en gereedschap, was het eveneens een feestelijk jaar. De leden van het gilde mochten de Natuurprijs van het Cultuurfonds Drenthe in ontvangst nemen. De jury was met name onder de indruk van de 156.000 uur veldwerk dat zij sinds het begin hebben verzet. Met het gewonnen geldbedrag wil het gilde jongeren bij het verhaal van de jeneverbes betrekken en de jeneverbesstruwelen en het bijbehorende landschap toekomstbestendig maken.

NETWERK STREEKBEHEER

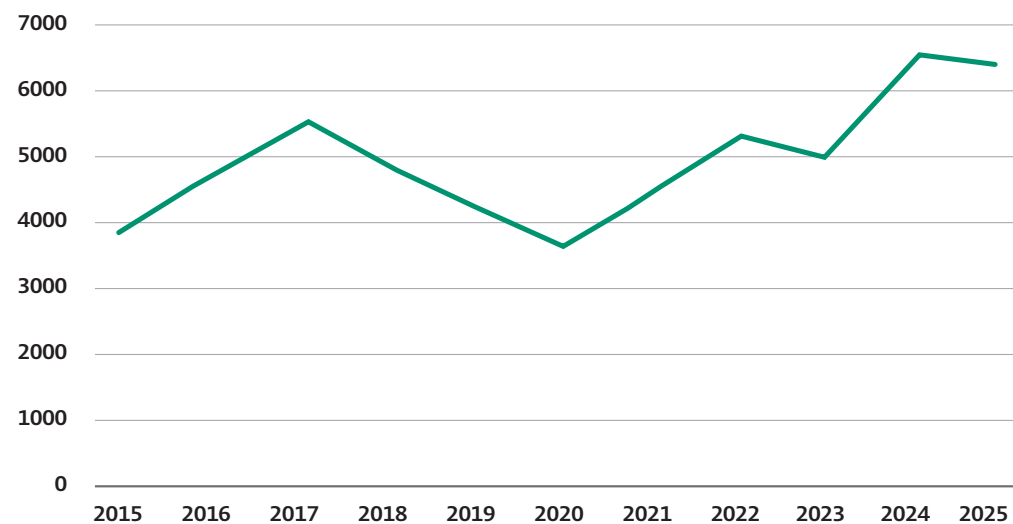
Overzicht actieve vrijwilligersgroepen, bewonersinitiatieven en scholen

- Bewonersgroep
- Fruitboombrigade
- Jeugdgroep
- Landschapsbrigade
- Onderzoeksgroep
- Soortbeheergroep
- Terreingerichte groep
- Overige groep

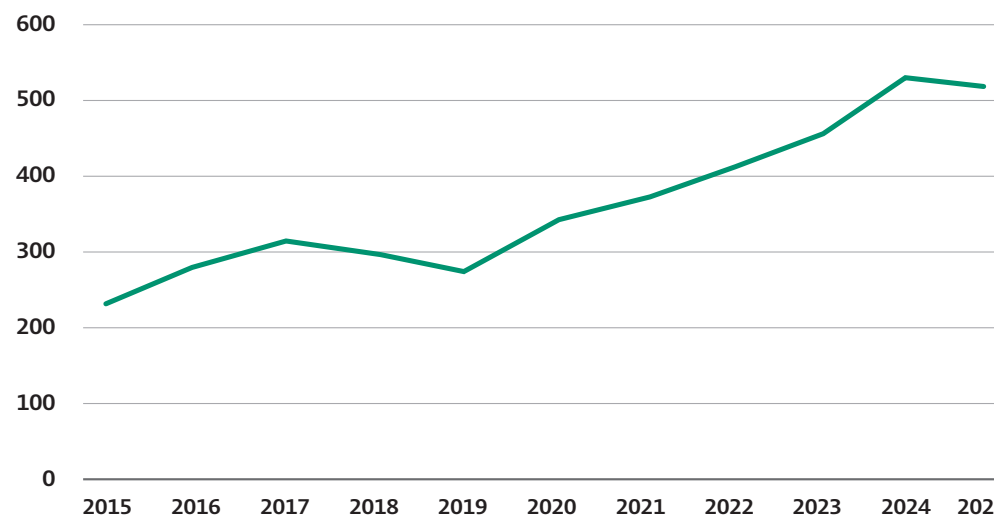
AANTAL VRIJWILLIGERS IN 2025

6.402 vrijwilligers

TOTAAL AANTAL GROEPEN IN 2025

516 vrijwilligersgroepen

Exclusief de Nationale Natuurwerkdagen

PROJECTEN

Samen met bewoners, boeren, vrijwilligers, (groene) organisaties en overheden werken we aan een aantrekkelijk en waardevol cultuur-historisch landschap. Dat doen we via trajecten die meerdere jaren kunnen beslaan, maar ook met kleinere, kortlopende projecten. Door te werken vanuit verschillende thema's geven wij hier invulling aan. Deze thema's zijn aardkunde, bewonersbetrokkenheid, bomen en bodem, biodiversiteit, cultuurhistorie, landschap en natuurinclusieve landbouw. Onze inzet strekt zich uit over de hele provincie, maar we werken altijd nauw samen met de mensen, organisaties en gemeenschappen ter plekke.

THEMA > AARDKUNDE

THEMA > BEWONERSBETROKKENHEID

THEMA > BIODIVERSITEIT

THEMA > BOMEN EN BODEM

THEMA > CULTUURHISTORIE

THEMA > LANDSCHAP

THEMA > NATUURINCLUSIEVE LANDBOUW

Aardkundig erfgoed

Landschapsvormen, processen, bodems en afzettingen geven ons inzicht in hoe een landschap is ontstaan. Deze verzameling van aardkundige waarden wordt ook wel aardkundig erfgoed genoemd. Hoe duidelijker het landschap te lezen is, hoe zorgvuldiger ermee wordt omgegaan en hoe beter aardkundig erfgoed wordt behouden. Voor een onge oefend oog is het lastig om waardevolle locaties te herkennen. Om de kennis hierover te vergroten, gaven wij in samenwerking met de provincie Drenthe de cursus *Aardkundig erfgoed* aan ambtenaren van de provincie, gemeenten en Prolander. De cursus bleek in trek: er kwamen maar liefst 40 mensen op af.

De cursus bestond uit 4 lesmiddagen en een afsluitende veldexcursie langs verschillende aardkundige elementen, zoals de '3 ijstijden' in Donderen en de grootste uitblazingskom van Drenthe in de Duunsche landen. Verder bezochten de cursisten enkele pingoruïnes in Donderen, een herstelde meander van de Hunze, het smeltwaterdoorbraakdal bij het Voorste Diep en een van de grootste droge dalen ten zuiden van Buinen. De deelnemers hebben een goed beeld van de variatie aan aardkundig erfgoed in Drenthe gekregen en gingen met tools naar huis om de opgedane kennis te vertalen naar hun dagelijkse werkzaamheden.

Tijdens de veldexcursie duiken deelnemers in de aardkundige geschiedenis van het Hunzedal

Bodemprofiel: 3 ijstijden in beeld

Herstelde meander van de Hunze

Kennisdeling en veldwerk

In het afgelopen jaar richtten we ons op kennisoverdracht van het ontstaan van het Drentse landschap. Zo gaven we tijdens de heropening van het aardkundig monument Peelozand bij het Duurzaamheidscentrum in Assen een lezing over de ontstaansgeschiedenis en de drinkwaterwinning in het gebied. Daarnaast verzorgden we interactieve lezingen over Drentse essen in Diever en Wilhelminaord en gaven we een lezing aan OrtaGeo in Rolde. Ook deden we veldonderzoek naar aardkundige elementen. Met medewerkers van de Rabobank Assen trokken wij eropuit naar de Duunsche Landen. Daar onderzochten we een mogelijke pingoruïne; uiteindelijk bleek het echter om een uitblazingskom te gaan. In Midlaren gingen we met 5 vrijwilligers op pad om een nieuwe locatie te beoordelen. Uit het bodemonderzoek bleek het hier wel om kleine pingoruïne te gaan.

Pingoruïne of uitblazingskom? Medewerkers van de Rabobank Assen zoeken het tot op de bodem uit

Mogelijke pingoruïne (Hijkerveld)

Website pingoruïnes

In Drenthe liggen er naar schatting zo'n 2.500 mogelijke pingoruïnes. Informatie over deze aardkundige overblijfselen is terug te vinden op www.pingoruïnes.nl, een website die vanuit het pingoprogramma Drenthe in het leven is geroepen. De website fungeert als kennis- en kaartplatform voor onder andere de provincie, gemeenten, natuurorganisaties en inwoners en biedt daarnaast ondersteuning bij planvorming. In 2025 staken we veel tijd in het updaten van de informatie en het toevoegen van nieuwe locaties op de interactieve kaart en verhalen. Van circa 300 aardkundige elementen is de informatie geüpdatet; het gaat deels om nieuw gevonden locaties op basis van literatuuronderzoek en interpretaties van het Dinoloket, en deels reeds geregistreerde plekken waarvan de aanvullende informatie ontbrak.

Workshop vleermuismonitoring

Vleermuizen in Drenthe hebben het steeds moeilijker: verblijfplaatsen worden schaars door isolatie van huizen, renovatie van daken en het verdwijnen van landschapselementen. Om ze beter te kunnen beschermen, moeten we meer weten over hun spreiding en gedrag. Daarom organiseerden we samen met de Vleermuizenwerkgroep Drenthe een workshop over vleermuismonitoring. Op de grens van Drenthe in het Reestdal nabij Oud Avereest gingen we met 9 deelnemers 's avonds op pad, uitgerust met een warmtebeeldcamera en batdetector, een apparaatje dat sonargeluiden opvangt en hoorbaar maakt. Verschillende soorten kwamen voorbij, zoals de gewone en ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, watervleermuis en franje vleermuis. De deelnemers leerden de soorten herkennen en kregen uitleg over het gebruik van de batdetector.

Deelnemers wachten op de schemering

25 jaar Nationale Natuurwerkdagen

De Nationale Natuurwerkdagen bereikte dit jaar een bijzondere mijlpaal; het grootste vrijwilligers-evenement in het groen vierde haar 25e verjaardag. Tijdens deze editie kwamen 1.121 Drenten in actie voor klussen in de natuur dicht bij huis: van het planten van inheemse bomen en struiken tot het verwijderen van ongewenste begroeiing. Ondanks de vele regen werd er op 56 locaties hard gewerkt, door kleine én grote handen.

Het 25-jarig jubileum werd uitgebreid gevierd in de gemeente Emmen. Wethouder Albert-Jan Jakobs opende de Natuurwerkdag in Emmen en plantte de eerste boom. Daarna was het aan de 25 aanwezigen om de handen vies te maken. Samen met de werkgroep plantten zij (fruit)bomen en inheems bosplantsoen, en zaaiden ze een deel van het grasveld in met een bloemenmengsel. In Emmen was het dubbel feest, want een dag later organiseerden we bij Wildlands Adventure Zoo de provinciale speerpuntlocatie. Samen met Wildlands en WMD Drinkwater verrijkten we het evenemententerrein van het dierenpark met inheemse bomen en struiken, en op het nabijgelegen waterwingebied Noordbargeres voerden we verschillende onderhoudswerkzaamheden uit.

Daarnaast organiseerden we voor de jeugd in de maand oktober de Natuurwerkdag Junior. We gaven 10 lessen, waaraan 216 leerlingen van 8 scholen deelnamen.

Wethouder Albert-Jan Jakobs plant eerste boom

“Landschapsbeheer Drenthe is voor de gemeente Emmen een onmisbare partner. Dankzij hun ondersteuning voor vrijwilligers en natuurwerkgroepen in onze dorpen en wijken, versterken we samen de biodiversiteit en dragen we bij aan duurzaam natuurbehoud. Tegelijkertijd brengen deze initiatieven inwoners met elkaar in contact. Het zorgt ervoor dat we nog beter kunnen aansluiten bij wat er leeft onder onze inwoners. Dat is enorm waardevol voor onze gemeenschap.”

Albert-Jan Jakobs
Wethouder gemeente Emmen

Storymap Dokter Larijweg

Al 100 jaar sieren de perenbomen de Dokter Larijweg in Ruinerwold. Van de ruim 1.400 bomen die in 1925 werden aangeplant, staan er vandaag nog altijd meer dan 1.200 exemplaren. Deels oude, historische fruitbomen, deels nieuwe aanplant waar oude bomen zijn vervangen door nieuwe perenbomen. De weg trekt het hele jaar door veel bekijks; in het voorjaar genieten voorbijgangers van de bloesem en in het najaar van de oogst. In opdracht van de vrijwilligers van Museumboerderij de Karstenhoeve en de

fruitboombrigade Dokter Larijweg ontwikkelden wij een online storymap voor dit bijzondere stukje cultuurhistorie. Dit lijkt op een website, maar is een datagedreven tool (ArcGIS) waarbij locaties en gegevens met elkaar worden verbonden en inzichtelijk worden gemaakt. Met behulp van een interactieve kaart zijn alle perenbomen langs de Dokter Larijweg ingetekend. Per boom is informatie over de standplaats, het plantjaar en het ras opgenomen. Daarnaast biedt de storymap achtergrondinformatie over de verschillende, historische perenrassen en bijpassende recepten.

Dokter Larijweg in bloei

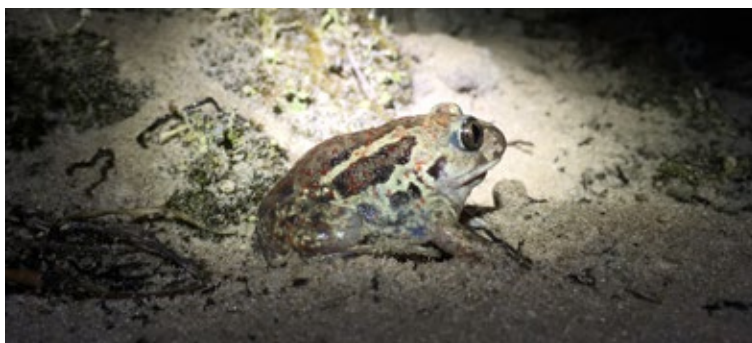
Landschap dichtbij

In Wilhelminaoord organiseerden we het symposium *Landschap dichtbij*. Met circa 40 aanwezigen stonden wij stil bij de vraag hoe we het landschap in de Drents-Friese Grensstreek kunnen versterken en toekomstbestendig kunnen maken. Het programma bestond uit verschillende lezingen. Zo sprak de gemeente Westerveld over het bomenbeleid, gaf collega Anja Verbers een presentatie over essen in Drenthe en was de Pluimerije, een sociale voedseltuin uit de regio, uitgenodigd om hun verhaal te doen.

In de Drents-Friese Grensstreek is de afgelopen jaren intensief gewerkt aan het versterken van de bewonersbetrokkenheid bij natuur en landschap. Samen met overheden, terreinbeherende organisaties, inwoners en ondernemers zijn er plannen gemaakt voor het behoud en de versterking van de natuur- en landschapskwaliteit en de beleving van het gebied. Het symposium was een mooie gelegenheid om stil te staan bij de behaalde resultaten en een blik op de toekomst te werpen. Zo is de (vrijwillige) inzet gegroeid, zijn nieuwe dorpsnetwerken ontstaan en zijn er ideeën ontwikkeld om het gebied mooier, leefbaarder en toekomstbestendiger te maken.

Knoflookpadvriendelijk beheer

In samenwerking met Agrarische Natuur Drenthe (AND) zijn wij gestart met het ontwikkelen van ANLb-pakketten ten behoeve van de knoflookpad. Hierbij krijgen boeren advies en een vergoeding voor maatregelen die bijdragen aan het verhogen van biodiversiteit. Wij voerden voorbereidende gesprekken met BoerenNatuur, een partij die verantwoordelijk is voor de pakketontwikkeling. Daarnaast onderzochten wij met RAVON en AND verschillende knoflookpadvriendelijke beheermaatregelen, zoals het telen van gewassen en kruiden op ruggen, uitgestelde en minder diepe bodembewerking en het gebruik van minder insecticiden. Hiermee worden niet alleen de omstandigheden voor de knoflookpad verbeterd, maar ook voor veel andere soorten. De maatregelen sluiten aan bij de leefwijze van de knoflookpad; de pad verblijft het grootste deel van hun leven onder de grond en graaft zich bij voorkeur in op losse akkergrond en verhoogde ruggen. De insteek is om deze maatregelen toe te passen in leefgebieden en rond voorplantingswateren van de knoflookpad. Niet alleen in Drenthe, maar in heel Nederland.

Knoflookpad trekt eropuit

Nieuw aangelegde poel in afwachting van de knoflookpad

Poelensnoer fase 2

Op het zuidelijke deel van de Hondsrug bevindt zich een van de grootste leefgebieden van de knoflookpad. Om de zeldzame amfibiesoort in dit gebied te behouden, werken wij aan een zogenaamd Poelensnoer. Waarbij we eerst bestaande populaties veiligstellen om vervolgens te bouwen aan een verbinding tussen de verschillende leefgebiedjes. Met als hoofddoel: het ontwikkelen van een stabiele populatie met voldoende genetische diversiteit en uitwisselingsmogelijkheden tussen voortplantingswateren. In het afgelopen jaar hebben wij belangrijke stappen gezet om geïsoleerde leefgebieden te verbeteren; tussen Ees en Weerdinge legden we

“ Deelnemen aan het Poelensnoer was voor ons een logische stap om de knoflookpad een handje te helpen op ons eigen terrein. Dankzij de deskundige begeleiding en uitvoering door Landschapsbeheer Drenthe ligt er nu een prachtige poel die naadloos opgaat in het landschap. We kijken er enorm naar uit om de natuur hier de komende jaren te zien opbloeien. ”

Johan Haan

Deelnemer Poelensnoer en vrijwillig knoflookpadbeschermer

3 poelen aan op nieuwe locaties. Op bestaande locaties dempten we 2 poelen vanwege de aanwezigheid van watercrassula, een venijnig waterplantje dat zich razendsnel uitbreidt en ervoor zorgt dat poelen dichtgroeien (verlanden). In de nabije omgeving van de gedempte poelen legden we nog 2 poelen aan ter vervanging van de oude.

Deelnemers worden klaargestoomd voor de vlinderexcursie

Boerenlandvlinders op de kaart

Het agrarisch cultuurlandschap in Drenthe vormt een belangrijk leefgebied voor 12 graslandvlindersoorten, zoals het oranjetipje, icarusblauwtje en de kleine vuurvlinder. Uit recente gegevens blijkt het niet goed te gaan met deze soorten. Daarnaast ontbreekt in veel gebieden voldoende monitoringsdata, waardoor onduidelijk is of soorten daadwerkelijk zijn verdwenen of simpelweg niet zijn waargenomen. Om hier meer duidelijkheid over te krijgen, startten wij met de Vlinderwerkgroep Drenthe het inventarisatieproject *Boerenlandvlinders op de kaart*. Om aandacht voor het onderwerp te vragen en vrijwilligers te werven voor het

tellen, organiseerden wij 3 excursies. Wij namen ruim 50 geïnteresseerden mee op pad en bij alle excursies meldden mensen zich na afloop aan als teller. Bijna 100 kilometerhokken werden geadopteerd, waarbij gebieden met weinig of geen recente gegevens, of met een eerdere vastgestelde afname, opnieuw in kaart werden gebracht. Dit leverde meer waarnemingen op van vrijwel alle graslandvlindersoorten ten opzichte van voorgaande jaren. Doordat meer mensen telden, werden ook meer vlinders waargenomen. Over spreiding en populatie zijn nog geen conclusies te trekken, daarvoor is aanvullend onderzoek nodig. Ook kreeg het project veel aandacht in de media en schreven wij een beknopte monitoringshandleiding voor vrijwilligers.

Steenuilen Aa en Hunze

Binnen het project *Steenuilen Aa en Hunze* ondersteunden wij erfgenaren bij het steenuilvriendelijker inrichten van het erf. In de regio Gieten bezochten wij in de afgelopen 2 jaar 22 erven en stelden voor elk een werkplan op. De werkzaamheden en aanpassingen voerden de eigenaren zelf uit. Het project zou in 2025 eindigen, maar vanwege de grote animo krijgt het in 2026 een vervolg.

Steenuil

Werken aan een toekomstbestendige Bomenwacht

In 2025 legden we de basis voor een meerjarenplan voor de Bomenwacht (2025-2030), zodat we ook de komende jaren de juiste zorg kunnen bieden aan de monumentale bomen in Drenthe. In het kader van een toekomstbestendige Bomenwacht verzorgden wij 2 excursies voor de provincie Drenthe. Voor de afdeling groen organiseerden we een excursie in Assen. Met zo'n 30 ambtenaren namen we een kijkje bij waardevolle monumentale bomen. We lichtten toe hoe we de gezondheid bewaken, ecologische en cultuurhistorische waarden combineren en welke rol bomen spelen in de biodiversiteit van de stad.

De tweede excursie vond plaats in Frederiksoord en Vledder. Met gedeputeerde Egbert van Dijk en accounthouders brachten we een bezoek aan de bijzondere Vledderriep voor het voormalige gemeentehuis van Vledder. Aan de hand van een PICUS-meting lieten we zien hoeveel gezond houtweefsel aanwezig is bij deze gladde iep. Als afsluiting bezocht de groep de laan met beuken bij Huis Westerbeek van de Maatschappij van Weldadigheid.

Op stap met de afdeling groen van de provincie Drenthe

Huis Westerbeek

Stalen ruggensteun voor knotlinde in Gieten

Steuntje in de rug

De eeuwenoude knotlinde in het centrum van Gieten kreeg in opdracht van onze Bomenwacht een steuntje in de rug. Door verstedelijking, verkeer en de aanleg van riolering en kabels had de boom het zwaar te verduren. Om te voorkomen dat de linde zou omvallen, werd het met 4 stalen steigerpijpen in de grond verankerd. 2 buizen werden via de holle stam van de boom de bodem ingeslagen en bovenaan met elkaar verbonden. De andere stalen pijpen gingen via een holle zijtak de bodem in. Het was voor het eerst dat we de stalen ruggensteun is deze omvang toepasten.

De knotlinde toont zelf ook een knap staaltje aanpassingsvermogen. Vanuit de kroon, en door de aangetaste en uitgeholde stam, groeien zogenaamde adventiefwortels naar de bodem. Deze wortels groeien voornamelijk uit slapende knoppen van de stam en zoeken door de lucht hun weg naar de grond. Op den duur kunnen ze deels de functie van de oude stam overnemen. Maar ook al zijn er veel nieuwe wortels gevormd, ze zijn helaas niet sterk genoeg om het gewicht van de boom te dragen.

De Nieuwe Rentmeester Veenhuizen

Voor de Nieuwe Rentmeester in Veenhuizen stelden wij een bomenbeheerplan op. Wij controleerden 73 houtige opstanden en erven, wat neerkomt op circa 14.000 bomen. Bij zo'n 600 bomen voerden we een boomveiligheidscontrole (VTA) uit: 181 individuele bomen en 416 lijnvormige elementen, zoals lanen of bomenrijen. Bij een VTA-controle beoordelen we de conditie van de boom, de benodigde beheermaatregelen en eventuele risico's voor de omgeving. Per bomenrij, laan of individuele boom zijn ook gegevens vastgelegd zoals locatie, soort, stamdiameter, hoogte, plantjaar, levensverwachting, gebreken, onderhoudsfrequentie en urgentie.

Een van de gecontroleerde bosvakken

Ook de bomen bij het Nationaal Gevangensmuseum hebben een VTA-controle gehad

Tijdens de inventarisatie moesten we bij 4 bomen direct ingrijpen, omdat zij een gevaar vormden voor de omgeving. 2 stuks werden geveld, bij de andere 2 namen we de kroon in. Verder is uit de inventarisatie gebleken dat veel bomen moeten worden gesnoeid en attentiebomen vaker worden bezocht. De (bijna) dode bomen, moeten op stam worden gezet waarbij de kroon wordt verwijderd (zodat bijvoorbeeld spechten de boom nog kunnen gebruiken) of volledig geveld. Verder raden we aan langs bosranden en

(wandel)paden de beplanting te dunnen of terug te zetten. Dankzij het bomenbeheerplan is het structurele beheer van de bomen in Veenhuizen inzichtelijk gemaakt. Dit hebben we op dezelfde manier gedaan als bij het bomenbestand van de Maatschappij van Weldadigheid Frederiksoord en Wilhelminaoord. Daarmee is het grootste deel van de bomen binnen het Unesco Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid in het systeem van Landschapsbeheer Drenthe ondergebracht.

Grafheuvel in Eext weer zichtbaar in het landschap

Rijksmonumentale grafheuvels

Bij 2 rijksmonumentale grafheuvels in Eext voerden we onderhoudswerkzaamheden uit. Deze prehistorische overblijfselen lagen jarenlang verscholen in 2 particuliere bosjes. In en rond de grafheuvels stonden onder meer oude lariksen die een risico vormden voor de heuvels. Een eerder omgevallen boom heeft een deel van een grafheuvel onherstelbaar beschadigd. Om verdere schade te voorkomen en de archeologische waarde te behouden, zijn de risicobomen en overwoekerende bramenstruiken verwijderd. Het verwijderen van de bomen gebeurde zorgvuldig: de bomen werden in delen ontmanteld waarbij de stobben bleven staan om verdere bodemverstoring te voorkomen. Dankzij deze ingrepen zijn de grafheuvels weer beter zichtbaar in het landschap en blijven ze behouden voor de toekomst. De werkzaamheden maakten deel uit van een 2-jarige pilot van Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed waarbij particuliere eigenaren van archeologische rijksmonumenten worden ontzorgd bij het onderhoud.

Tjaskers in Drenthe

In 2025 deden wij cultuurhistorisch onderzoek naar historische windmolentjes in Drenthe. Het onderzoek onthulde ruim 250 locaties; we vonden op 200 plekken sporen van tjaskers en 58 andere molentjes. Tjaskers zijn houten windmolentjes die vanaf 1850 werden gebruikt om het land te bemalen. Ook speelden ze een belangrijke rol bij veenwinning. Van de gevonden tjaskers en andere molentjes stonden er 65 exemplaren

bij aardkundige overblijfselen uit het verleden, zoals pingoruïnes of uitblazingskommen. Het onderzoek laat zien dat tjaskers op veel meer plekken stonden dan tot nu toe bekend was en dat ze regelmatig werden verplaatst. De plekken waar deze houten molentjes stonden, zijn soms nog zichtbaar in het landschap, maar dreigen onder meer door onwetendheid te verdwijnen. Het onderzoek levert daarom een waardevolle bijdrage aan cultuurhistorische en aardkundige kennis over het Drentse landschap.

Een van de laatste 3 functionerende tjaskers in Drenthe

Drentse zandpaden

Zandpaden zijn veel meer dan onverharde wegen of mooie wandelroutes. Ze vormen een groen netwerk waar planten en dieren zich langs bewegen en vestigen. Ze vertellen het verhaal over het historisch landgebruik en zijn belangrijk voor de beleving en toegankelijkheid van het landschap. Daardoor hebben zandpaden, naast ecologische en landschappelijke waarden, ook een hoge cultuurhistorische waarde. Maar hoeveel van deze historische zandpaden zijn er behouden gebleven in onze provincie? Om hier antwoord op te geven, startten wij in 2025 een pilotonderzoek. Met 2 studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein onderzochten we hoe het is gesteld met de zandpaden in het agrarisch cultuurlandschap in de gemeente Coevorden. Voor het pilotgebied ontwikkelden we een onderzoeksmethode en testten die uit.

Door historische kaarten te vergelijken met actuele topografische gegevens brachten we de ontwikkeling van zandpaden in beeld. Hieruit bleek dat er nog 153 kilometer aan zandpaden aanwezig is. In 1960 was dat nog ruim 880 kilometer, wat neerkomt op een afname van meer dan 80%. Deze theorie testten we vervolgens in het veld door steekproefsgewijs zandpaden te beoordelen. In de omgeving van Meppen bekeken we 30 zandpaden. Hieruit bleek dat er nog meer zandpaden verloren zijn gegaan; ongeveer 10% van de geregistreerde zandpaden zijn inmiddels ook (half) verhard. Aan de hand van een speciaal ontwikkelde

Zandpaden verbinden natuur, landschap en geschiedenis, maar verdwijnen in rap tempo

veldapplicatie beoordeelden we deze zandpaden ook op fysieke kenmerken, om ze daarna te classificeren. In 2026 vervolgen we ons onderzoek, waarbij de cultuurhistorische en aardkundige waarden verder uitdiepen. We kijken dan onder meer naar ouderdom, gaafheid en (historische) functie. Door middel van booronderzoek willen we te weten komen waaruit het zand bestaat. De resultaten van het onderzoek geven niet alleen inzicht in de huidige staat van zandpaden, maar dragen daarnaast bij aan het behoud van deze waardevolle landschapselementen.

“ Samen met Landschapsbeheer Drenthe vergroten wij onze informatie over Drenthe en het Drentse landschap. De stichting zet daarbij niet alleen de eigen bekwaamheid in, maar kan ook vertrouwen op een groot en betrokken netwerk aan vrijwilligers. Een uitvraag naar informatie over tjaskers leverde veel betrokken en interessante reacties op. Ook werken we met Landschapsbeheer Drenthe aan het vergroten van de kennis en het ontwikkelen van een onderzoeks- en waarderingsmethodiek voor Drentse zandpaden. Hier komen cultuurhistorie, natuur en biodiversiteit samen. Die discipline overschrijdende kennis maakt Landschapsbeheer Drenthe uniek. ”

Marjolein Dik

Beleidsadviseur ruimtelijk erfgoed bij de provincie Drenthe

Samen werken aan het agrarische cultuurlandschap: Landschapsbrigade Meppel helpt bij de aanplant in Broekhuizen

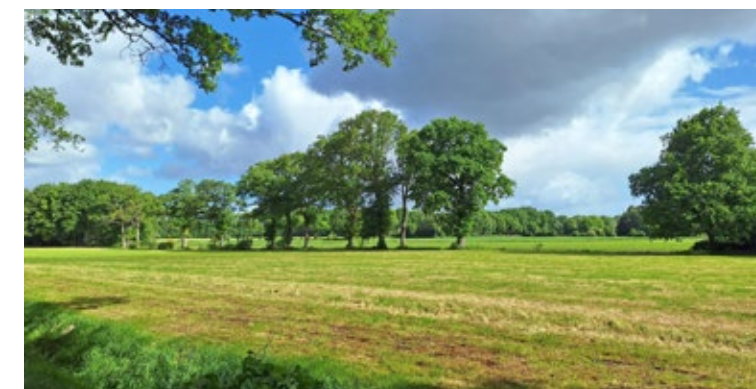
Landschap in verbinding

Kleinschalige landschapselementen zijn onmisbaar voor het karakter van Drenthe. Houtwallen, houtsingels, poelen en meidoornhagen geven het landschap niet alleen structuur, maar maken het ook beleefbaar en waardevol. Samen vormen ze een groenblauwe dooradering in het agrarische cultuurlandschap en bieden ze een thuis voor talloze planten en dieren. Vanuit het project *Landschap in verbinding* werkten we met bewoners, boeren en grondeigenaren aan het (her)aanleggen en herstellen van deze elementen buiten beschermde (natuur)gebieden. In de provincie Drenthe pakten we 66 erven aan, waarvan 24 op de

terreinen van en in de omgeving van Maatschappij van Weldadigheid. Dat leverde mooie resultaten op; we legden ruim 6 kilometer houtwallen en -singels, ruim 3 kilometer knip- en scheerheggen en een poel aan. De aanplant bestond onder meer uit 426 hoogstamfruitbomen en 53 vrijstaande bomen. Daarbij maakten we gebruik van autochtoon, streekeigen plantgoed en legden wij boomgaarden aan met oude fruitboomrassen. Voor iedere deelnemer maakten we een inrichtingsplan, met oog voor de elementen die bijdragen aan de dooradering van het landschap. In 2026 krijgt het project een vervolg, waarbij we verwachten nog meer erven en percelen te kunnen aanpakken.

Bijdragen handboeken

In opdracht van de provincie Drenthe werkten we afgelopen jaar mee aan zowel het *Handboek monitoring Basiskwaliteit Natuur* als het *Handboek landschapselementen voor Drenthe*. Voor het *Handboek monitoring Basiskwaliteit Natuur* schreven wij mee aan de ontwikkeling van een methodiek om landschapskwaliteit meetbaar te maken. De methodiek is niet alleen op papier uitgewerkt, maar ook praktisch toepasbaar gemaakt door een applicatie te ontwikkelen en in het veld te testen. Het *Handboek Landschapselementen voor Drenthe* dient als leidraad en toetsingskader voor activiteiten en projecten in het agrarisch landschap. Per landschapselement wordt ingegaan op kenmerken, aanleg, beheer, in welk landschapstype ze voorkomen en indicatiesoorten. Dit zijn soorten die specifieke eisen stellen aan hun leefomgeving en daarmee iets zeggen over de kwaliteit van het landschap. Hiermee biedt het handboek niet alleen richting aan beleid, maar ook concrete handvatten voor de praktijk.

Kleinschalig cultuurlandschap met veel opgaande landschapselementen

Drentse boerenerven

De boerenerven in Drenthe waren vroeger sober, functioneel en droegen bij aan de dorpsidentiteit. Sierelementen waren niet of nauwelijks aanwezig. De erfbeplanting bestond voornamelijk uit fruitbomen, knotlindes, meidoornhagen en bomenrijen met zomereiken. Door functieverandering van boerderijen en modernisering zijn deze karakteristieke elementen helaas (deels) verloren gegaan. Gelukkig kunnen erven met relatief eenvoudige maatregelen in oude glorie worden hersteld. Dit deden we afgelopen jaar in Midlaren en Yde-De Punt.

Collega Michiel Elderenbosch op erfbezoek

Deelnemend erf in Midlaren

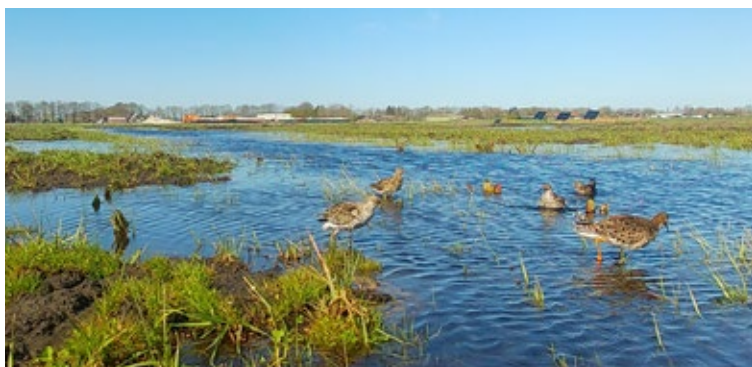
In Midlaren pakten we in totaal 11 erven en 5 landschapselementen aan, waarvan een deel een jaar eerder. Exotische beplanting maakte plaats voor autochtone struiken en bomen. Zo verwijderden we de Amerikaanse vogelkers in een klein bosje en hebben we zowel op erven als daarbuiten de uitheemse beplanting weggehaald. Ook ging het nodige de grond in; we plantten onder meer 535 meter meidoornhaag, 36 fruitbomen en 3 knotbomen. Daarnaast herstelden we houtsingels en bomenrijen en legden we met de hulp van een aannemer een poel aan.

Het boerenervenproject in Yde-De Punt maakte een vliegende start: 12 erven werden bezocht en iedere deelnemer kreeg advies in de vorm van een werkplan en plantgoed. Ook herstelden we een klein bosje met nieuwe aanplant, bestaande uit wilde bomen en struiken. De deelnemers plantten samen zo'n 275 meter meidoornhaag, 42 fruitbomen en 156 overig bosplantsoen aan.

Meer ruimte voor weidevogels

In het gebied rond Alteveer is een nieuwe stap gezet in het versterken van leefgebied voor weidevogels. Op grond van WMD Drinkwater, gepacht door melkveehouder Van der Sar, werd 3,5 hectare ingericht als plas-dras en weidevogelvriendelijk grasland. De aanleg maakt deel uit van een bredere samenwerking met boeren, vrijwilligers en de gemeente Hoogeveen. Met als doel het open landschap tussen Alteveer, Hoogeveen en Hollandscheveld aantrekkelijker te maken voor soorten als de kievit, tureluur en grutto.

Dat het gebied in trek is bij de weidevogels bleek direct na de aanleg. De plas-dras werd snel in gebruik genomen en leverde flink wat nesten op: 71 kievitsnesten, 5 nesten van de tureluur, 3 van de wulp en 1 nest van de grutto. Ook soorten als kleine plevier (5 nesten), wilde eend (3 nesten), scholekster (1 nest), fazant (1 nest) en waterhoen (1 nest) broedden in het gebied. De verwachting is dat de komende jaren meer vogels hun weg naar dit gebied zullen gaan vinden.

Zelfs kemphanen maken een stop bij de plas-dras

Plas-dras net na de aanleg

“WMD werkt samen met Landschapsbeheer Drenthe, boeren en vrijwilligers aan een mooier en gezonder landschap voor boerenlandvogels. Die samenwerking is essentieel voor het slagen van het project. Landschapsbeheer Drenthe kent het gebied en de mensen en de organisaties die ertoe doen. Zonder die kennis en contacten komt een project als dit niet van de grond. De eerste resultaten zijn veelbelovend; er zijn nog nooit zoveel broedgevallen van boerenlandvogels in het gebied waargenomen als dit seizoen.”

Berend Wegman

Teamleider terreinbeheer WMD Drinkwater

Wies met de Patries

De patrijs is een karakteristieke akkervogel die zich thuis voelt in Drenthe. Met name op en rond het Balloërveld doet de soort het relatief goed. Om de populatie daar te behouden en versterken werkten wij samen met Agrarische Natuur Drenthe (AND), bewoners en boeren aan het pilotproject *Wies met de patries*. In dit project onderzochten we welke maatregelen mogelijk zijn, waar niet alleen de patrijs, maar ook andere soorten van profiteren en die tegelijkertijd een bijdrage leveren aan de Basiskwaliteit Natuur.

Om bewoners en boeren te informeren over wat zij kunnen doen, organiseerden wij in Balloo een bijeenkomst. Zo'n 20 geïnteresseerden woonden de avond bij. Tijdens deze avond verzamelden we ideeën, zoals het herstel van zandpaden, waarnemingen van patrijzen en verschillende maaimethodes. Een van de concrete plannen is het ervenproject dat in 2026 start.

Patrijzen

De proefpercelen worden van dichtbij bewonderd

Broekstreek – Oude Diep

Hoe versterken we de biodiversiteit op het platteland zonder te veel productieverlies voor de boer? In het project *Boer, Burger, Natuur Drenthe: Broekstreek – Oude Diep* geven wij hierop antwoord. Samen met boeren uit de regio en agrarische partners experimenteerden wij de afgelopen 3 jaar met maatregelen voor natuurinclusieve akkerbouw en insecticidevrije teelt. Een maatregel met goede resultaten is de insecticidevrije graanteelt met meer ruimte. Hierbij werd het graan op dubbele rijafstand met minder zaaizaad ingezaaid, zonder gebruik van insecticiden, maar met bloemrijke randen rondom het perceel en in de spuitsporen. Hierna werden op de proefpercelen meer

akkervogels waargenomen, terwijl de opbrengsten min of meer vergelijkbaar bleven met reguliere teelt. De bloemranden trokken meer (nuttige) insecten, vergrootten het voedselaanbod voor vogels en lokten natuurlijke vijanden van probleeminsecten, zoals de bladluis. In 2025 was er meer goed nieuws: de provincie besloot het project met 2 jaar te verlengen, zodat de experimenten in dit gebied kunnen worden voortgezet en geëvalueerd. Tijdens een bijeenkomst in de Broekstreek werden de resultaten gepresenteerd. Samen met gedeputeerde Gert-Jan Schuinder, provinciale ambtenaren, betrokken boeren en agrarische partners blikten we terug op de uitgevoerde onderzoeken. De deelnemers vertelden hun bevindingen en we bekeken gezamenlijk de proefpercelen van dichtbij.

Wulpenonderzoek

Samen met de Grauwe Kiekendief – Kenniscentrum voor Akkervogels doen wij al jaren onderzoek naar de kuikenoverleving van de wulp in Drenthe. In goed overleg met boeren worden nesten opgespoord, gemonitord en beschermd en volgen we (gezenderde) wulpen gedurende het broedseizoen. Dit geeft ons inzicht over hoe wulpenkuikens het land gebruiken en zorgt ervoor dat we beschermingsmaatregelen verder kunnen ontwikkelen.

In 2025 vervolgden wij ons landgebruikonderzoek en deden we nader onderzoek naar graslanden met greppels. Deze stukjes land zijn van grote waarde voor kuikenoverleving; ze bieden schuilgelegenheid en zijn een belangrijke bron van voedsel. Dit bracht ons op het idee om tijdens het maaien alleen de tweede snee rondom de greppels te sparen. Voor de boer minder ingrijpend, omdat de eerste snee gewoon kan worden gemaaid. Voor kuikens bleek dit ook goed te werken: de gevarieerde hoogtes van grassen en bloemen boden meer schuilgelegenheid en lokten meer insecten.

Aangepast maai beleid in de praktijk

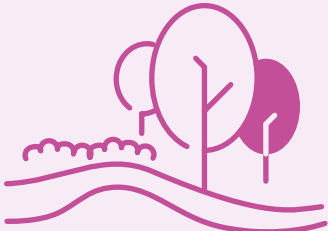

SAMEN MET VRIJWILLIGERS EN PROFESSIONALS HEBBEN WE IN 2025 ONDERHOUDEN EN BESCHERMD:

<p>Wandel- en fietspaden</p> <p>324 km</p>	<p>Houtwallen, singels, lanen en hagen</p> <p>135 km</p>	<p>Natuurranden (akkerranden, bermen, oevers en rietkragen)</p> <p>46 km</p>
--	--	---

<p>Weidevogelbeheer</p> <p>195,6 ha</p>	<p>Geregistreerde boerenlandvogelnesten</p> <p>2.326 stuks</p>	<p>Drone</p> <p>273,5 vliegreuren 182 vondsten</p>
---	--	---

<p>Poelen, vennen en petgaten</p> <p>147 stuks</p>	<p>Cultuurhistorische elementen (totaal) (grafheuvels 162, pingoruïnes 5, begraafplaatsen 3)</p> <p>170 stuks</p>
---	---

<p>Monumentale bomen</p> <p>1.859 gesnoeid 2.703 gecontroleerd 106 nader onderzocht</p>	<p>Overig beheerde bomen</p> <p>3.147 fruitbomen 11 knotbomen 139 vrijstaande bomen</p>	<p>Aangeplante bomen en struiken</p> <p>24.478 stuks</p>
--	--	---

<p>Natuurterreinen</p> <p>818 ha</p>	<p>Bos</p> <p>801 ha</p>
--	---

<p>Kleine maatregelen ter bevordering van de biodiversiteit</p> <p>1.206 stuks</p>	<p>Groenadvies</p> <p>55 stuks</p>	<p>Erven</p> <p>93 stuks</p>	<p>Schoolpleinen</p> <p>25 stuks</p>
--	--	--	--

Activiteiten

170 Activiteiten met als doel deskundigheidsbevordering

3.111 deelnemers

3.066 volwassenen

45 kinderen

11 Evenementen

3.303 deelnemers

2.623 volwassenen

680 kinderen

Natuurwerkdagen

1.121 deelnemers

807 volwassenen

314 kinderen

56 locaties

4.484 gewerkte uren

Natuurwerkdag Junior

216 kinderen

8 scholen

10 buitenlessen

Bereik

 1.636 volgers

 1.057 volgers

 2.522 volgers

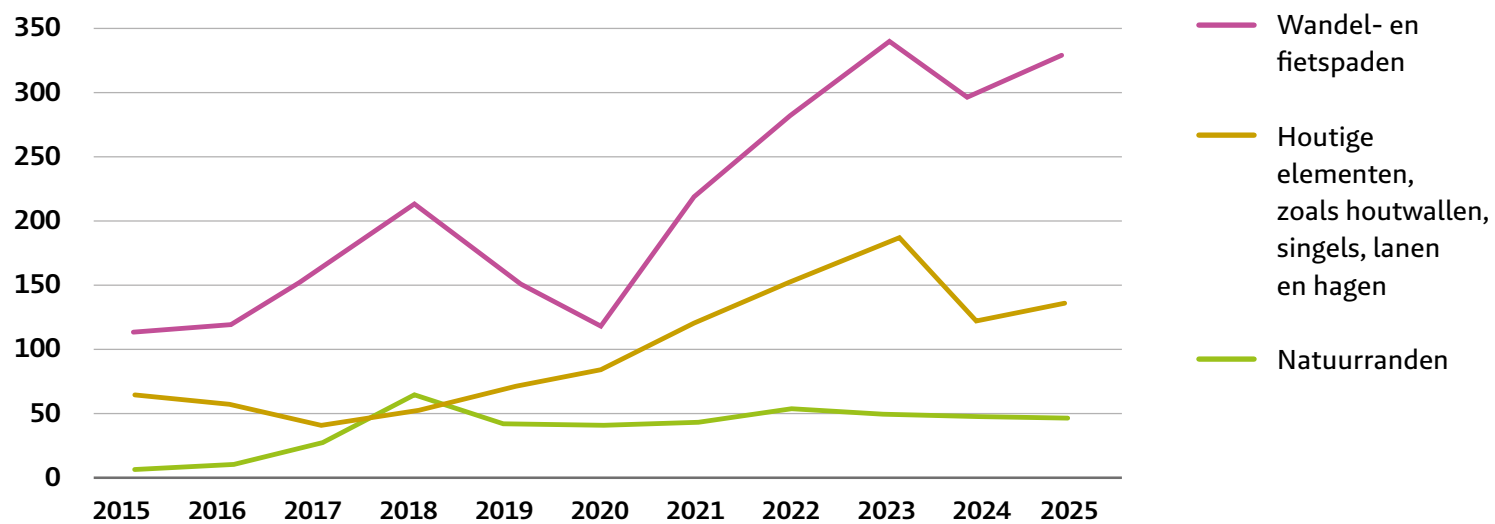
3.030 abonnees digitale nieuwsbrief

11 digitale nieuwsbrieven

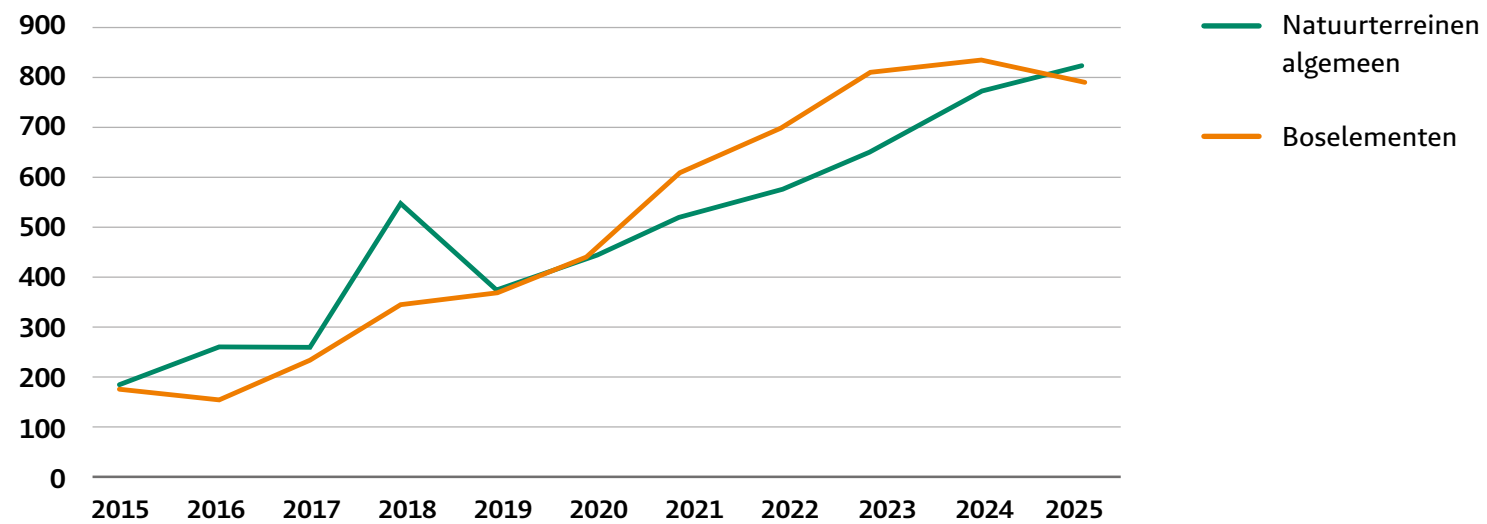
61 nieuws- en persberichten

UITGEVOERD WERK DOOR PROFESSIONALS EN VRIJWILLIGERS IN DE LOOP DER JAREN

(in aantal kilometers)

(in aantal hectare)

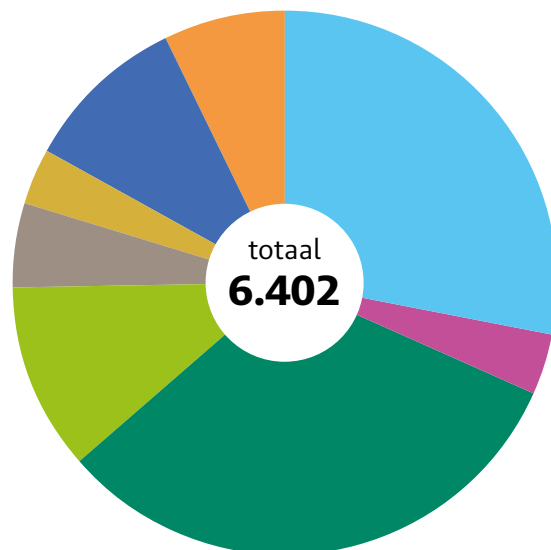

AANTAL VRIJWILLIGERS, GROEPEN EN GEWERKTE UREN

(exclusief de Nationale Natuurwerkdagen)

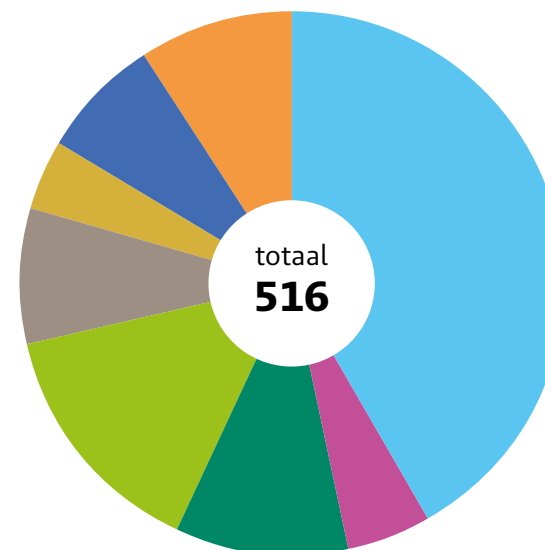
Vrijwilligers

- 1.812 bewonersgroepen
- 231 fruitboombrigades
- 2.039 jeugdgroepen
- 713 landschapsbrigades
- 309 onderzoeksgroepen
- 615 soortbeheergroepen
- 454 terreingerichte groepen
- 229 overige groepen

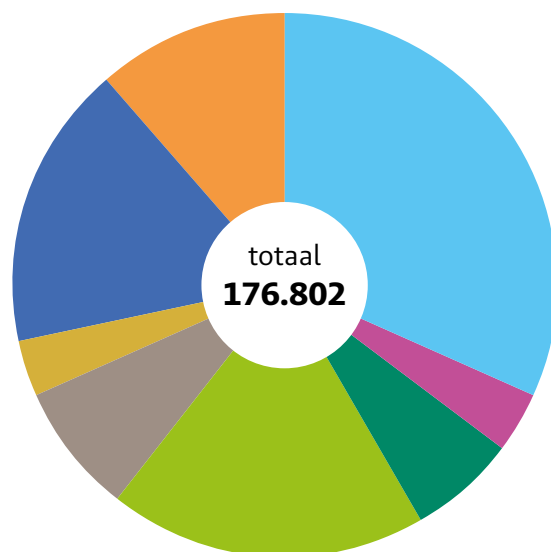
Aantal groepen

- 215 bewonersgroepen
- 26 fruitboombrigades
- 54 jeugdgroepen
- 74 landschapsbrigades
- 42 onderzoeksgroepen
- 38 soortbeheergroepen
- 46 terreingerichte groepen
- 21 overige groepen

Aantal gewerkte uren

- 56.412 bewonersgroepen
- 5.996 fruitboombrigades
- 11.551 jeugdgroepen
- 33.348 landschapsbrigades
- 13.662 onderzoeksgroepen
- 29.719 soortbeheergroepen
- 19.948 terreingerichte groepen
- 6.166 overige groepen

Het totaal aantal gewerkte uren van de groepen vertegenwoordigt een maatschappelijke waarde van ruim € 3.889.644

FINANCIËLE RESULTATEN

Baten

Subsidies en bijdrages projecten	€	3.574.637
Af: directe projectlasten	€	1.361.007
Dekkingsbijdrage projecten	€	2.213.560

Lasten

Personeel	€	1.856.480
Organisatie	€	400.032
Kapitaallasten	€	3.836
Totaal	€	2.260.348

RESULTAAT	€	-46.788
------------------	----------	----------------

Het werk en de projecten van Landschapsbeheer Drenthe zijn mogelijk gemaakt door:

- Provincie Drenthe
- Twaalf Drentse gemeenten
- Deltaplan Biodiversiteitsherstel
- Postcode Loterij
- Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
- Gebiedsfonds Drentsche Aa
- Rabobank Assen en Noord-Drenthe
- Het Cultuurfonds

Landschapsbeheer Drenthe bedankt haar financiers voor de fijne samenwerking en hun bijdrage voor het landschap en de natuur in Drenthe en het werk van de stichting.

Foto's:

- Pagina 2 en 3: Marcel Jurian de Jong
- Pagina 6: Nienke Lijster
- Pagina 9: provincie Drenthe
- Pagina 12: Museumboerderij de Karstenhoeve
- Pagina 14: Harry Tielman en Lukas Jansen
- Pagina 16: Erik Platje
- Overige foto's: medewerkers van Landschapsbeheer Drenthe

Landschapsbeheer Drenthe

Kloosterstraat 11

9401 KD Assen

info@lbdrenthe.nl

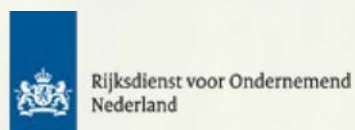
www.lbdrenthe.nl

- www.facebook.com/lbdrenthe
- www.x.com/lbdrenthe
- [landschapsbeheer-drenthe](https://www.linkedin.com/company/landschapsbeheer-drenthe)

Landschapsbeheer Drenthe

provincie Drenthe

het cultuurfonds